

25
5
4
8
A-6987

Duplum

ELMAR ELISTO

Karskusnõude põhjendus

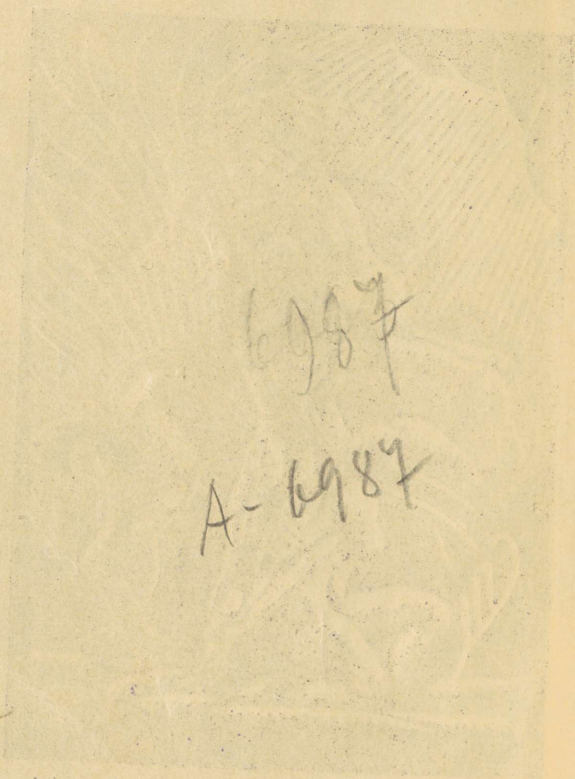
Peerna

Kompositsioon

EESTI KARSKUSLIIDU KIRJASTUS

ELMAR HILBERT

Kristallstruktur der Polymere

1958

1958

ELMAR HILBERT

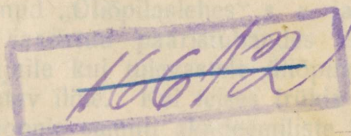
Duplum

ELMAR ELISTO

kr. „Sini lipp“[^]

Kategorilise karskusnõude põhjendus, eriti intelligentsi ilmavaates

II täiendatud trükk

Eesti Karskusliidu kirjastus, Tartus 1929

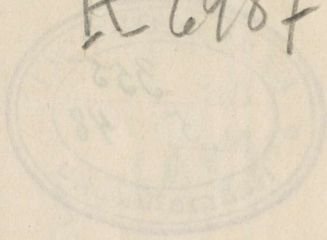
ELMIA ELISTO

Kategooriline rakendus
põhjus

2.
Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis
~~1947:6295~~
37486

„Postimehe“ trükk, Tartu 1929

A-6987

Eesti Kirjanduse Kirjandus Tartu 1929

Eessõna.

Hoolimata alatasa korduvaist väljendusist, nagu oleksid karskuseisukoha põhjendused kõigjal tuntud, selgub tegelikult vastupidist: Isegi haritlastel piirduvad need teadmised tihti väiksemate isiklike motiividega, kuna jääb rõhutamata olulisem osa — ühiskondlik külg. Esimeste kõrval tahame siin peatuda eriti viimastel.

Varem ilmunud vastavad tööd haaravad küsimust laiemalt (näiteks ühes üldisele karskusmõttele omaste ja kohaste majanduslike ning tervishoiulikkude põhjendustega, seda nii isiku kui ühiskonna elus). Siinne väljaanne tahab mitmeid üldkarskuse aluseid kõrvale jättes tuua põhjendusi täiskarskusele sellel kitsal alal, mis teda eraldab ainult minimaalparajuse vaatest. Viimasest lähtekohast oleneb küsimuse käsitlemine peamiselt haritlase ilmavaates.

Käesolev töö on välja kasvanud ettekandeist üliõpilasorganisatsioonide kõnekoosolekuil, on esmakordselt ilmunud „Üliõpilaslehes“ s. a. ja äratrükina sellest saadetud paaristuhandes eks.-is keskkooli lõpetajaile kui tulevastele üliõpilastele. Sellest tema vastav ilme. Kui teises trükis vaatlus piirdub peajoonis samuti akadeemiliste haritlastega, siis vabandab seda vahest asjaolu, et kõr-

gema haridusega kodanikkude seisukohad ja eeskuju on kõige olulisema tähtsusega. Samad väited on maksvad ka teiste haritlaste kohta, kuigi vahel pehmemal kujul.

Käsitelles ja tutvustades kategoorilise karskuse nõude põhjendusi, eriti haritlase ilmavaates, püüan selgitada, miks ollakse täiskarske, näidata, et sellel ilmaavatel on mõtte. Kuivõrt seda mõtet kusagil tahetakse arvestada, oleneb igapäev sotsiaalsest vastutustundest ja tahtest selle tunde järele käia.

E. E.

Tartus, 16. sept. 1929

Põhjendus.

Arenenud inimest ette kujutades otsime temas esmajoones viimistletud ilmavaadet, kindlaimelist suhtumist erilisile elunähetele. Isik ilma väärtuste hinnanguta ei mahu kultuurinimese mõiste alla. Lähtudes täiskarskusnõudest peamiselt ilmavaateküsimusena, püüame vaadelda selle üksikuid momente, neid tegeliku elu seisukohalt hinnates.

Meie heidame pilgud karskusnõude kategoorilisele ilmele ja olemusele. Ühelt poolt seisab kategoorilise keeldumise nõue sügaval karskuse mõistes, selle olemuses, ilma milleta meie ei saa viimast praegusel ajal ette kujutada. Kuid teiselt poolt selle nõude mõtte omandab veel laiema tähenduse karskustöö seisukohalt. Siin on meil tegemist välise kategoorilise ilmega, missuguse nimelt nõude olemus enesest annab. See karskusnõude kategooriline ilme on saanud meie praeguse karskustöö üheks nurgakiviks.

I.

Vaatleme esiteks absoluutse keeldumisenõude põhjendust karske isiku kujundamisel. Siin on tegu peamiselt selle nõude olemusega.

Karske isiku mõiste on ajajooksul muutunud. See on lahkunud seisukohtadelt, mida kait-

seti meil aastakümneid ja jõudnud selgemale joo-
nele. Praegu võime alkoholikarskeks nimetada
ainult seda, kes alkoholi tarvitamisest täielikult
hoidub, (millega kooskõlastuvad muudki eluvii-
sid). Kategooriline suhtumine pahedesse ning jär-
jekindlus ilmavaates on kindlamaks tagatiseks
edule tulevikus.

1. Et parajuslase tüüp on kõige suure-
rem karskuse vaenlane, on õigusega too-
nitatud. Et pärisjoomine on halb, teab igaüks.
Pinnale tagasi tõusta joomar enamasti ei jaksa.
Poolehoidu temal kellegi juures ei ole, sest alko-
hol väljendab siin täiel määral oma õiget nägu.
Seda seisukorda ei võta keegi endale sihiks. Ees-
kujuks võetakse alati tegeliku pa-
rajuslase tüüp. Jääb aga faktiks, et suu-
rem osa joomisest on välja arene-
nud parajusest, igatahes palju enam kui
seda on tulnud alkoholismi otsekohestel põhjustel.
„Kõik joodikud algavad parajusega, olgugi et kõik
parajuslased suurteks joodikuteks ei saa“ (V.
Ernits).

Seda teada ei taha või sellest ei hooli aga pa-
rajuslased. (Eriti halvaks osutub parajus veel pe-
dagoogiliselt — joomakombe alalhoidjana ja
jooma meelitajana, millest lähemalt teises osas
eeskjuju puhul.)

Kuigi alkoholil pole mingit optimumi määra,
ei anna selle väikesel arvul tarvitamine igakord
kohe nähtavaid halbu tagajärgi. Sellest ar-
vatakse, et parajus üldse pole kahjulik. (Kui ka
oleks teaduslikult kindlaks tehtud mingi optimum,
ei vähendaks see karskuse mõtet.) Seejuures ei
arvestata alkoholi iseloomu. Unustatakse, kui
vähesed suudavad püsima jääda poolele teele. Iga
kvantum, millega inimene ennast uimastab, nõr-

gendab ta enesevalitsust ja vähendab tema tahtejõudu vastu panna. Esimestelt tahtlikeks deltsammudele jõuab inimene varsti ebatahtlikeks denei. Uimastatud seisukorras hoiduda mitte kunagi üle astumast kavatsetud normist, nõuab suurt tahtejõudu ja tuleb ette harva: treeneritud haritlaste juures enam, lihtrahva juures kaugelt vähem. Ei aita siin muud kui tõmmata piir õigele kohale. Foerster ütleb: „Tõesti, julguse eitamises on sageli enam eluenergiat kui ebakindlas jaatamises, ja nii mõnigi laulab elunautimise laule sellepärast kaasa, et ta liig laisk on enese väikseima soovi eitamiseks.“ Seda vähem on temalt loota siis, kui ta sellegi jõu-natukese on ära andnud.

Samas suunas väidab A. Anni (koguteoses „Dünamis“): Karskuse vastu vaenu „päapõhjus näib olevat... oma jõuetu elutunne, mis ihkab liigset laiust, s. o. lõtvust, anarkiat, mitte millegagi enesepiiramist. See pole isegi gaasi vabadusarm, mis tormaks ka üles — sest ülestormamiseks on tee karsklaselgi lahti, vaid see on vee, vedeluse vabadusarm, mis surub vastu hoidvaid seinu, et voolata laiali. See individualism on infantiilne, end hävitada tahtev, end unustada tahtev — ei end maksma panna, ei mehine... Ainult uimastuses katsutakse end ja teisi petta, maailma maha surudes, mitte ise temast üle kasvades.“

Parajuse õigustajale võime julgesti öelda: Mille põhjal tead sa, et sina oled nende väheste hulgast, kes jaksaksid püsida suurema hädaohuta parajuse piirides, kuna sul jooma hakates puuduvad kogemused alkoholi mõjust sinu füüsilistele ja vaimlistele võimetele?

Tuhanded on lootnud oma jõule ning endi seisukohtadel tahtnud püsida, kuid siiski allamäge

läinud. Nii siis: Juba selle võimaluse pärast tuleb parajus ära tõugata, et see võib saada sinule vahesammuks joomisele. Oleme seega tuletanud esimese põhjendava väite, mis on kõigile tuntud ja mida harilikult pareeritakse lootusega, et alati suudetakse pidada piiri. Ent „on mehine, mitte pidada end ülitugevaks,“ ütleb Ensio Krohn. Väite aluseks seisavad kõige rohkearvulisemad faktid tegelikust elust, mis pärast põhjenduskava suurema täielikkuse huvides ei saa seda tuntud tõde jätta mainimata.

2. Kuid oletame, et sa suudad alati end hoida parajuse piirides, kuid millega vastutad sa nende oma sõprade eest, keda sa väikesele tarvitamisele avatled, et ka nemad seda suudavad? Nemad võivad püüda järgneda sinu tahtekindlat eeskujut, kuid endi tahtejõu kaotada, võivad endi kavatsustes ebaõnnestuda ja hukkuda. Millega lunastad sa nende elu? Tõsi küll, mõni parajuslane võib olla üldse mittesotsiaalse ilmavaatega. Siin muidugi pole meil midagi loota ja võime ainult kahetseda, et ta seda on. Kuid kristlasi ja sotsialiste ning muid oma arvates ausaid ühiskonnaliikmeid peaks nende selline tegevus panema mõtlema. Parajusega aga tahtejõudu kasvatada on enesegi juures riskant ja lõpeb enamasti fiaskoga, veel vähem saab keegi vastutada soovitatud katse kordamineku eest teiste juures. Üksikute õnnestumine ei õigusta (vähemarenenud) enamuse hukkumist. (Kuid vaevalt leidub parem vahend tahtejõu kasvatamiseks, kui just tegeliku täiskarskuse pidamine, kui kõigest ümbruse vastusuunalisest mõjust hoolimata õppida suutma püsida oma vaate juures. „Lõtvur on karskuse vastu, sest karskus nõuab jõudu.“)

Ennio Krohn ütleb: „Ühiskonnas on ideaalne parajuslus tõendatult osutunud võimatuks. See on sarnane aade, mida võivad esitada ainult need, kes ei tunne või ei tahagi tunda seda reeglipärasust, mille põhjal määratud osa rahvast neis oludes hukkub.“ Anname sõna veel Foerster'ile: „See, mida meie esile maname oma joomakommetega, oma mõtlematu kaasategemisega, oma kergemeelsete alkoholiharjumustega, oma mõnudega mängimisega, saab tuhandeile meie nõrgemalt sündinud kaasinimestele või nende lastele kiirelt liginevaks hukatuseks. Kas pole mitte rüütellikuse lihtsaks nõudeks, et meie maha kustutame omast elust need harjumused, mis nõrgemaid soovimatult kuristikku kisuvad?“

Arvatakse „nagu oldaks täiskarsklane kõigepeält hirmu või isikliku nõrkuse pärast! Võib olla on seda muist — aga igatahes mitte need pole ideeliselt aktiivsemaid. Mitte isikliku hirmu, mitte isikliku väikese kahju pärast — vaid eks ometi üldise ja tõelise häda nägemise pärast! Protestiks nende kümnete ja sadadegi tuhandete viletsuse pärast, mis tõuseb alkoholist ja just ja ainult temast! Protestiks nende sadade tuhandete pärast, kes igal aastal hukuvad, nende lõpmata pisarate pärast, mis voolavad süütult, nende miljardite pärast, mis nii välja imetakse sest verivaesest rahvast!.. Ei seda näe meie „individualistid“ ja sellest mürgitet seltskond. Seda protesti ei kuule nauditsev lõtvur — olgu ta siis kodanline või sotsialistlik, „haritud“ või „harimatu“. Jah, isegi sotsialistlik.“ (A. Anni, Dünamis)

Sellepärast: Ole täiskarske oma ühiskondliku seisukoha pärast, kui sa aus ja kõlbline isik tahad olla. Tu-

gevad egoistid, kes eneste pärast võiksid olla parajuslased (kui nad ei taha arvestada parajuse negatiivseid külgi), peavad loobuma sellest odavast lõbust nõrgema ühiskonna huvides. Siin tuleb ilmsiks karske ilmavaate altruistlik joon, tunnistades alkoholismi (kõigile ühiseks) ühiskondlikuks paheks, millele langeb uueaegse karskusmõtte peaarõhk. (Selle vaatega ühenduses sündis meie karskusliikumises enam kui aastakümne eest siirdumine üksikute langenud isikute päästetööst rohkem üldisele ärahoidmistööle, et saavutada suuremaid tulemusi laiemal ühiskondlikul pinnal.) Alkoholism on sotsiaalne pahem, mis ei piirdu ainult isikuga ega tema vabadustega.

Väidetakse, et nõrku iseloomu pole meil tarvis, parem on kui välja surevad; et looduses toimub kõikjal võitlus olemasolu eest, kusjuures püüvad ainult tugevad, misläbi toimub loomulik ja otstarbekohane selektsioon. Siin peame vastama: 1) Nõrgemate kaitset eitades peame eitama kogu euroopa tsivilisatsiooni. Niisugusel seisukohal oles peaksime hävitama haigemajad, lõpetama haigete ja vanade hoolekande, ja miks peaksime nii väga hoidma neid väikeseid ja väetikesi (sel ajal, kui nad veel nõrgad)? Laskem lapsed tänavale: Elujõulisemad kasvavad niikuinii üles ja nõrgemate hukkumisest poleks meil kahju! Nii kaugele viib meid loogika, lähtudes egoistliku alkoholiülistuse seisukohalt. Kuigi elus osalt teostub tugevamate võit ja nõrgemate allajäämine, sageli ülekohtuseltki, ei ole maksvad inimlikus ühiskonnas kõik samad seadused mis looduses. Põhimõtteliselt euroopa ühiskondlik elukorraldus tahab säilitada ka nõr-

gemad inimesed elujõulistena ja positiivsetena ühiskonnaliikmetena. Rahva enamuse moodustavad ju nõrgad, keskpärased isikud, tugevaid on vähe. Tunnustades meie ühiskondlike kultuurivorme toetamisprintsipiidega peame sama põhimõtet tunnistama vajaliseks ka praegu käsitletava üksiknähte puhul. Või kas pole loomulik, et ka joomatõve hävitava mõju vastu kaitsetaks inimest, keda valdab nõrkus alkoholikiusatu-sele vastu panna, kuna ta kainelt osutab küllal-dast positiivset töövõimet ja nagu sageli nähtud, head oskust? Kas pole küllalt tuntud siin-seal esinevad kahetsusavaldused, et see ja see väga otsitud spetsiaaltöeline pool aega kaotab kunstliku töövõimetuse kütkes. Ei selle ühe nõrkuse pärast saa lugeda inimest veel algupäralt alaväärtuslikuks, kes on ära teeninud hävinemist.

2) Pealegi ei teosta alkoholism ter- vendavat selektsiooni: Põhjaläinud element produtseerib edasi alaväärtuslikku, ene- sest nõrgemat järeltulevat põlve, ja tugev element ise nõrgeneb järjekindlalt. Üldine tase langeb. Ar- vamine, et alkohol kiirendab ainult alaväärtusliku elemendi hukkumist, on väär. Ta laastab tuge- vaid ja nõrku inimesi ühel ajal ning idurakumür- gina koguni suurendab alaväärtusliku materjali juurdekasvu, mis on ammu teaduslikult tõenda- tud (Prof. Forel j. t.). Seda tõendavad ka näi- ted rohkeist nõrgaandelistest ja alaväärtuslikest järeltulijaist alkoholikute perekondades mujal ja meil. (Näit. Dr. H. Madisson'i uurimus Harku kolonii kasvandikkude kohta). Siia juurde tuleb ar- vata veel suguhaiguste suurenemise laastav mõju alkoholi tarvitamisel.

Isikuva b a d u s e seisukohalt aga alkoholi- tarvitamise õigustamine on õige koomiline küsi-

mus. Villem Ernits nimetab seda vabadusfanaatikute valestikäsitatud teoreetiliseks vabadusmõisteks, sest absoluutse vabadusmõiste alla kuulub ka v a b a d u s k u r j a t e h a. „Kui see vabadus kõrvaldataks, siis kahtlemata pole vabadus enam täielik.“ Ühiskond aga ilma niisuguse vabaduse piiramiseta läbi ei saa. „Kõigil muil ühiskonna elu aladel on ammugi lõpulikult loobunud niisugusest metsikust vabadusmõistest, ja ainult alkoholiküsimuses pole veel mõned lahti saanud sellest vabadusidiotismist, nagu seda nimetas väga tabavalt ühel põhjamaade karskuskongressil Daani energilisem karskustegelane Lars Larsen-Ledet.“ („Külvaja“ nr. 2, 1929, lk. 19.) Või kas peab meelde tuletama, et iga ühiskondlik olevus on ainult niivõrt vaba, kui tema vabadus ei ole hädaohtlik oma ümbruse vabadusele. Eks ole küllalt selgejoonelised järgmised näited: Mehe näiv vabadus (alkoholi tarvitamine) võtab naiselt tegeliku vabaduse saada korralikult süüa. Alkoholikeeld laevakapteni juures kaitseb kõigi reisijate elu ja vabadust. Autojuhtide alkoholikeeld suurendab vabadust tänaval liiklemises. Nii siis õige vabadus on alati seadustega piiratud ja tähendab vabaolekut neist ainetest ja ollustest, mis võivad üldsusele olla kahjulikud (Prof. J. Fischer). Demokraatliku riigi kodanik ei seisa oma tarviliku väärtuse kõrgusel ja iga rahvaliige on arenematu, kui temas ei ole välja kujunenud vaba kodaniku kohustustunne. Kui muudel aladel on, miks siis ka mitte siin.

Lisaks on alkohol ka absoluutse vabadusmõiste pooldajatele enestele kaheteraga mõök. Rääkimata joomakombe sundusest juba algul, tuletagem ainult meelde alkoholikuid. Kus on jäänud nende vabadus! Neil on järjekindel tarve end

uimastada, nad on saanud oma kire orjaks, alistanud alkoholi terrorile. Siin näeme kujukalt väärvabaduse väetiteed. Ega ometi saa nende järjekindlaid joobnud peaga jõkkeminekuid lugeda vabadustahte väljendusteks! — Ainult karske isik võib vabalt määrata oma vahekorra alkoholiga, viimast tarvitades aga laseb ta seda mõjutada oma vaba valikut. Ühtlasi piirab alkoholitartvitaja oma võimisi, vähendab oma vabadust oma ülesandeid korralikult täita. Iga mõistuströöviv aine alandab inimese orjaks, suurim vabastaja — terve mõistus, võimaldab aga õnneliku elu eeldused. Igatahes kultuurinimese isikuvabadus ei õigusta isiku enese ega teiste, s. o. ühiskonna alandamist.

Paralleelselt eeltoodud nõudele olgu suurema objektiivsuse huvides esitatud ka vastasrinna — parajuslaste vaateid selle momendi kohta, mis on leidnud tüübilist väljendust „Üliõpilaslehe“ ühe korporatsiooni erinumbris 1928. Vastavas artiklis kirjeldatakse kurba seisukorda meie üliõpilaskonnas joomise tõttu ja vormuleeritakse selle korporatsiooni asutajate seisukoht: „inimene olgu vaba ka alkoholi tarvitamises, kuid ta peab teadma, et ta neist piirest üle ei tohi minna, kus ta enam haritud seltskonna liikmeks ei kõlba. Jää ka alkoholi mõnikord tarvitades viisakaks, ausaks ja ustavaks oma põhimõtetele!“ Nii siis umbes parajus-programm.

Tuleb järeldada, et kui isik läheb üle neist piirest, siis mingu ta välja sest härrasmehelikust haritlasringist lihtrahva sekka, kus nähtavasti need langemised on loomulikud! (Langenud isiku eraldamine on muidugi paratamatu, kuid siin on küsimus ainult selles, kas tema seisukord mujal on lubatav nähe, kas me sinna võime produtsee-

rida seda alaväärtuslikku elementi.) Huvi paku-
vad veel seisukohad: „Ühelt poolt taheti konvendi
korteris igasugu alkoholi tarvitamine kindlasti
keelata, et kiusatust ei oleks ja nõrgematele mitte
joomiseks võimalust anda. Teised arvasid, et pa-
rem on noori liikmeid just neis oludes kasvatada,
kus ka alkohol saadaval. Ei ole hea, kui kon-
vendi liikmed väljaspool alkoholi tarvitavad, kus
neid raskem kontrollida. Parem on üksteist kas-
vatada ja üle piiri minekute eest hoida just eneste
keskel, kitsamas ringis.“ See alkoholiõhkkonna
põhimõte on korporatsioonides praegugi maksev.

Viimasele põhimõttele pean vastama: 1) Kõi-
gepealt on küsitav põhimõtte teostamine nende
enestegi juures, ja sageli on need „kontrollijad
eneste keskel“ ise kontrollimisvõimetud ning 2)
selle mõtte kandjatele on olemas ainult üksi-
kute haritlaste isikuprobleem, ainult har-
itlaste parajuses kasvatamine. Lihtrahvas, kes
pole läbi käinud sest akadeemilisest kasvatusins-
tantsist ja kibedast treeningust, võib nendega koos
ja nende eeskujul alkoholi harrastada ning üle
piiri põhja minna, see ei tee neile muret!

Siin avaldub ilmselt individualistliku
isikukultuuri joon, mida meie endi oludes
tunneme ilmavaatelse ehk vaimlise
korporantismi nime all. Nimelt, isikliku
elu mugavus ja seejuures sotsiaalse vastutustunde
puudus. Muidugi mitte ainult parajus-korporat-
sioonides, vaid kõigi parajuslaste juures, põhimõt-
teliselt täisjoomise korporatsioonidest rääkimata.
Nimetatud individualistlikku kasvatusmeetodit al-
koholiküsimuses ei saa kunagi pooldada sotsiaalse
instinktiga haritlane oma ilmavaate moodustami-
sel. Siin peab individualistlik isik-

kukultuur ühiskondliku mõtteviisi
ees taganema.

3. Edasi. Iga mõtleja inimene peab tähtsamates eluküsimustes seisukohad võtma. Need ei või olla mingisugused ebamäärased kalduumised siia või sinna, vaid kindlad ja selged alused. Haritlane peab teadma, missugust osa ta tahab täita ühiskonnas. „Mehisus tekib enesekitsenduste kaudu“ (Foerster). Pooldab isik karsket ilmavaadet, siis tuleb tal see esimeses joones läbi viia enese juures. Kes enese juures ei täida ülesseatud sihtjooni, see ei saa olla tõeliselt vastava ilmavaate kandja. Juba väikene eksimine karskusnõude vastu ka tervisviina näol on enese põhimõtete otsekohene rikkumine ja nende kandja, enese isiku haavamine. Seepärast: Juba lugupidamisest oma ilmavaate ja oma isiku vastu keeldu kategooriliselt. Muidu eksid sa oma „mina“ vastu. Selgejoonelisus ilmavaates hoiab sind ükskõiksuse ning pessimismi eest, kasvatades optimistlikku ja elurõõmsat meeletolu. See pole kurva loobumise vaade, vaid tahe palju enam maitsta elu tõelisi väärtusi alkoholivabas ilmas. Ei saa jätta meelde tuletamata ka varem nimetatud (lk. 8) tahtejõu kasvatamise momenti tegeliku täiskarskuse pidamisega. „Karskus määrab uut seisukohta meie eneste vastu, selle poolest, mida meie oleme, ja selle poolest, mida peame olema: võitle enese vastu, valitse enese üle“ (V. Reiman). Aade olgu selge ja puhas, et seda oleks võimalik austada ja selle järel käia.

4. Nüüd puudutame paralleelselt ka muude narkootiliste ainete tarvitamist, eriti suitsetamist. Need ained on samuti hukkamõistetavad inimest uimastavatena teguritena.

Õnneks ei ole need meil saanud üldiseks ega ole jõudnud näidata endi laastavat mõju, välja arvatud siiski üks neist. Isik, kes on alkoholikarske ja suitsetab, ei ole oma seisukohalt järjekindel, kuna teatavasti mürgitab tubakas samuti inimest, mõjub purustavalt tema tervisele, majandusele jne. Et suitsetamisele nii suurt tähelepanu pole pööratud kui alkoholile, oleneb vahest sellest, et see nii nähtavalt laastav ja levinev ühiskondlik haigus pole kui viimane. Ometi on ta analoogiline mürgitamine ja seepärast: Oma põhimõtte ühtluse pärast on iseenesest mõistetav ka suitsetamisest ja teistest uimastavatest ainetest keeldumine, rääkimata nende kahjust. Selles mõttes ei saa kategoorilise olemusega keeldumiskohtadele ka selles punktis olla järeleandmist.

5. Viimaks, alkoholi väikesel arvul tarvitamisel on samad tagajärjed mis joomisel, ainult nõrgemal ja peidetumal kujul. Teeb samuti kahju tervisele, majandusele, kõlblusele, esteetilisele tundele jne. Sellepärast ei kuulu nende tagajärgede vaatlus siia. Siin tuletame ainult meelde, et täielik hoidumine pahedest on ikkagi palju enam kui nende osaline kultiveerimine. Pealegi esitab praegune aeg erilisi nõudmisi inimese seisukorrale. Arenenud tehnilise kultuuri juures saab parajus ikka hädaohvikumaks katastroofide põhjuseks. Samuti nõuab täiskarskust meie aja vaim, mis ei salli leigust. Kus üldse on pinda arenemiseks, kõikjal näeme püüdu parema, täiuslikuma inimese poole, kes võib rikastada enese ja teiste elu õige elurõõmuga. Sellega ühes näeme tahtekindla isiku kasvamist, kes kunagi ei tagane oma põhjendatud veendumusist, taotelles suuremat väärtust ühiskonnaelu ringis.

Isiku väärtuse tõusmisega tuleb iseenesest üldine sotsiaalsete olude paranemine. Vähemalt on esimene viimase paratamatu eeltingimus igasugu ühiskondliku korra juures. Kuigi olud on suurel määral alkoholismi põhjustajaks, siis on seletamatagi selge, kui palju enam on alkoholism sotsiaalse viletsuse põhjuseks või selle suurendajaks. Mõeldagu ainult sellele, kui palju võidaks parandada olukorda juba palja alkoholi kõrvaldamisega! Senise seisukorra juures, nagu väidab isegi juhtiv sotsialist prof. Voionmaa, näit. palgakõrgendus isegi suurendab alkoholismi selle sõpruskonnas. On selge, et kõige esimeses joonas tuleks kõrvaldada ühiskonnast alkohol, millele alles loomulikult järgneksid teised sammud. Kokkuvõttes viimase punkti kohta: A e g n õ u a b i s i k u ja ühiskonna väärtuse tõusu. Sellepärast on loomulik, et igaüks, kes tahab sammuda ühes tõusva ajaga, valib parajuse asemel täiskarskuse.

Exhibiit nr 17 art.

II

Nüüd vaatleme kategoorilise keeldumise nõuet karskustöö ühiskondlikul arendamisel. Siin on lisaks senisele sisemisele olemusele tähtsam selle absoluutse keeldumise väline ilme.

1. Meil on sageli nurinat avaldatud selle üle, et karskustööl liiga palju kõneldakse, et kulutatakse palju sõnu ja saavutatakse vähe nähtavaid tulemusi. Ei saa sellepärast sugugi alahinnata rääkimise tähtsust. Iga asi on omaette. Kuid siiski jäävad need sõnad ja mõtted õhku rippuma, kui meil pole anda konkreetset eeskuju.

On väga iseloomulik üldisele arvamisele sageli esinev väide, et „kõik karsklased joovad“. Et täiskarsklasi olemas on, seda ei taheta uskudagi. Viga seisab kõigepealt selles, et rahva seas karske isiku mõiste juures pole läbi viidud kategoorilisuse nõue. Väikesele alkoholarvitajale lubatakse enne karsklase nimi ja siis poogitakse joomine külge tema ärateenimata nimetusele. Teine veel suurem viga on see, et tegelikus elus tõepoolest on vähe täiskarsklasi, kes endi põhimõtte läbi viidavust võiksid tõendada. Rahvas ei ole enese hulgas neid näinud, sellepärast ta ei usu.

Eeskujandmine on karske isiku minimaalne nõue. See on see kõige väiksem karskustöö, mida igauks neist peab. Aga ma julgen arvata, et see kõige väiksem rahva seas võib anda kõige suuremaid tulemusi. Selle mõju on alaline ja usaldustäratav. Eeskuju pääseb maksvusele eeskujandaja autoriteedi läbi. Eriti kui haritlased, nagu kirikuõpetajad, arstid, kooliõpetajad, üldse need rahvaliikmed, kes töötavad juhtivatel kohtadel ja kes targematena on suure autoriteediga, kellest rahvas eeskuju võtab, olgu see hea või halb, kui need näitaksid tegelikult uut eluviisi, hakataks joomakombeid — seniseid uhkusasju häbenema. Ühtlasi on eeskujandmine kõige taktilisem osa karskustööst: teistele ei keelata midagi, keeldutakse vaid ise ja saavutatakse seeläbi suureni mõju.

Veel enam võib järelkäijaid leida karske õpetaja koolis. Eeskujuga kinnitatud selgele õpetusele järgnevad sajad noored, kes rikkumatuena on vastuvõtlikumad igale paremale ideele.

Peaaegu sama mõju, mis tavalisel haritlasel lihtrahva seas, on kõrgemal haritlasel akadeemilises noorsoos. Kuigi keskkooliõpetajad harva annavad õpilastele vajalikku eeskujut, tuleb siiski keskkoolist ülikooli noori, kes veel pole matnud oma ideaale ja sotsiaalseid tundeid. Akadeemilises seltskonnas vaadatakse esialgu aukartusega eelkäivale vanemale põlvele, ja kui siin ei leita tarvilikku eeskujut, saab olukord noorele üliõpilasele saatuslikuks tema kahtlemise ja ilmavaate kujunemise ajajärgus. Kui need kõige targemad ja kõrgemad ei pea seda nõuet tarvilikuks, miks peaks siis noor üliõpilane sellest kinni hoidma! Ilma eeskujuta võib püsida siin ainult see, kelle ilmavaade on varem juba peajoontes kindlaks kujunenud.

Oleme jõudnud praeguse punkti peaväite juurde: Eeskujut pääseb ainult siis maksvusele, kui see on täielik. Kõige ilmekamalt avaldub eeskujut oma järjekindlusega asjade juures, kus põhimõtteläbiviimiseks on kõige vähem nähtavat reaalsust alust.

Parajuse eeskujut on piiritu ja poolik ning ei anna positiivseid tulemusi. Täisjoomisest keeldumine on endastmõistetav ja ilmetu. Absoluutne keeldumine aga viitab selles peituvale tähtsamale mõttele. Võtame näiteks tervisviina. On selge, et väike osa veini otsekohe nii pööraselt ei mõju, et oleks nähtavat põhjust hoiduda sellest tilgakesest või veel „seda karta“. Kuid harilik kodanik ei ole teadlik hädaohust, mille aluseks on joomakomme. Sellepärast tundub temale sarnane keeldumine naeruväärsena. Meil on aga tarvis

neid kodanikke, kes tahavad ja julgevad olla ka „naeruväärsed“, kui nende paremad tõekspidamised, nende veendumused seda nõuavad.

Meie pidulaudades istub sageli alaealisi noori. Ükskord on see igapähele esimene. Nad keelduksid alkoholist, kuid nad ei näe ühtki, kes seda enne teeks, nad näevad, et keegi seda küsimust nii tähtsaks ei pea. Nad keelduksid iseseisvalt, kuid kardavad eranditena äratada üldist tähelepanu ja sattuda seltskonna naeru ja pilke alla. Üksi keeldumise tagajärgi kannatada on neil raske, sest nad on seltskondlikus elus alles vilumatud, ja kuna vanemad koosviibijad on neile väga autoriteetsed, siis järgnevad nad kergesti nende „targemate“ eeskujule. Siin on just moment, kus ainult keeldumise kategoorilisuse läbi viimine annab mõjuvaid tulemusi. Siin on meil tarvis esimesi, kes julgevad põhimõtet läbi viia ka siis, kui nad on üksi, ja täielikke, ning eriti autoriteetide — haritlaste seast.

Sama eeskjuandmine joomakommetest kategoorilise keeldumisega ei ole kaudselt võttes vähem tähtis akadeemilises seltskonnas. Kuigi akadeemilises noorsoos pole nii palju eeldusi mõjutustele allumiseks (kui noorsoo ja lihtrahva seas), võib siiski konstateerida kahtleva elemendi alistumist massipsühholoogia assimileerivale mõjule. Akadeemiline kodanik ise alati ei arene parajuslasest joojaks, ent kui meie arvestame asjaolu, et siin saavad kasvatuse ja traditsioonid need kõrgemat haridust omandavad isikud, kes hiljem autoriteetidenä ja suure mõju võimelistena lähevad rahva sekka, siis alles saame aru, mida võib kaotada või

mida võib võita iga üksiku haritlase kasvatamise läbi hea või halva eeskju kaudu.

Joomakombe ja selle väiksema ulatuse — terviseksjoomise kohta kirjutab G. Laja („Miks olen karske?“ lk. 22): „Korralikul kodanikul tuleb häbistavaks lugeda sisse kallata endale alkoholi, mis on meie ühiskonnaelu suuremaks mädapaiseks, lugematute viletsuste põhjuseks, ja öelda sealjuures veel pilkavalt „terviseks“ . . . (edasi lk. 64): „Alkoholi terviseks juua on päris inetu pilge isikule, kelle nimel see sünnib. Iga alkoholi tilgaga, mis endale suhu kallame, teeme enese osanikuks kõigis kuritöis ja pahedes, mis tema tõttu aset leiavad.“

Kui arvestame tõsiasi, et joomakommete toetamisega edendatakse alkoholismi kui ühiskondlikku haigust, siis osutub eelpool väidetud osasaamine kõigist tagajärgedest kaudselt tõeks. Alkoholismi ühiskondlik edendamine on kuritegu mitte ainult karsklase, vaid kogu rahva tuleviku seisukohalt. Seda vältida on võimalik ainult täieliku eeskju andmisega.

Võib tekkida küsimus, kuidas siis riik võib alkoholimüügiga teostada laiaulatuslikku kuritööd. Ja, kui riik ei suuda teisiti tasakaalu viia oma majanduslikku eelarvet, siis teeb ta seda samuti paratamatult, nagu ta on sunnitud enesekaitseks pidama sõda ja hävitama inimelusid. See ei kohusta meid aga seisukorda viimasest nähtusest kõrgemalt hindama. Eesmärgiks on muidugi majanduselu tasakaalustamine ilma ajutiselt aitava röövmajanduseta.

2. Eeskju peab veel olemas kindlasti kestev. Mitte kunagi ei või unustada järje-

kindlust. Ei saa olla mingit järeleandmist ega eritingimuste lubamist. Võtame näit. inimese, kes kaua on tuntud karsklasena. Kui tuleb juht kord aasta või ka mitme aasta kohta, kus ta unustab oma kategoorilise keeldumise nõude ja tarvitab alkoholi, siis on ta oma kui aktiivse karsklase mõju kümnekordselt vähendanud kui mitte rohkem. Juhusliku eksimisega kategoorilise keeldumisnõude vastu võib usk karsklase olemisesse, mida kaua aega kasvatatud, momentaalselt kustuda. Eriti tähtis on viimane väide aktiivse karsklase juures.

3. Suitsetamine on siinamaale alkoholiküsimusest niivõrt eemale hoitud, et seda on põhjust eraldi vaadelda, ja mitte täieliku eeskuju puhul, kuhu ta loomulikult peaks kuuluma.

Ka suitsetamise keeld omandab suure tähtsuse otsekohese karskustöö juures. Kui see keeld varem karskusnõudes ei esinenud, tuli harilikke etteheiteid, mispärast võideldakse ainult alkoholi vastu, kuna suitsetamine on samasugune pahe. Küsimus võeti karsklaste ringkondades revideerimisele ja leiti, et suitsetamise keeld tõepoolest samuti kuulub karskusnõude alla. (Maksvusele pandi see täiendus kõige esmalt Eesti Üliõpilaste Karskusühenduses viie aasta eest.)

Karske isiku seisukohalt puudutasin seda küsimust artikli esimeses osas. Karskustöö huvides on selle täiendusega ühtlasi kõrvaldatud üks vastaste argument. Seega siis: Nõude laiendamise ja suitsetamise kohta, täh. kategoorilisuse kõvendamisega on karskustöö alust kindlustatud.

4. Tahaks veel tähelepanu juhtida ühele kahtlasele joogile, mida niisama kui suitsetamist on tea-

taval määral eraldi peetud tugevamaist alkoholiseist jookidest. See on koduõlu. Oli isegi ajajärk karskusliikumises, kus soovitati õlletarvitamist kangemate jookide asemel. Dr. A. Forel avaldas aga arvamist, et õlle-alkoholism, mis küll enam aegamööda ja nagu tähelepanemata mõjub ning mitte nii eemaletõukav ei ole, siiski inimest seda salakavalamalt varitseb. Kuna kerged alkoholsed joogid ei vähenda uimastustarvet, küll aga suurendavad seda, siis on koduõlu, ka kõige lahjem, kardetav. Järgnes loomulikult seisukoht, et kes tahab rahvast näha vabana alkoholist ja jookmakommetest, peab loobuma ka koduõllest.

Teatavasti praegu ei loeta alkoholseks seda jooki, mis sisaldab alkoholi alla 2%. Väikesel määral võib seda ainet sisalduda näit. ka toiduainetes ja teaduslikku absoluutsust ei saa siin läbi viia, ega ole tarviski. Sellepärast on võetud aluseks teatav määr, mis on tunnistatud keelatud normiks ja kust peale tuleb teostada põhimõttelikku absoluutsust. Kui nüüd koduõlu sisaldab alkoholi alla 2%, siis seda ei loeta alkoholseks joogiks, järelikult võiks seda juua. Teinekord, kui ta on kangem, siis mitte. (Tegelikult on koduõlu väga kõikuva alkoholiprotsendiga, ta võib ses suhtes isegi ületada vabrikuõlle ja tõusta 10% kanguseni.) Harilikult ei saa aga enne kindlaks määrata õlle kangust; ja kui olekski teaduslik või maitseline analüüsimine enne võimalik, siis heidaks ometi halba varju karsklasele, kui ta ühes kohas võtab, teises mitte. Sellega arvestatakse harva, et see võis olla lahjem. Järgneb, et karsklase täieliku eeskuju huvides, eriti aktiivsel karsklasel on soovitatav keelduda ka koduõllest alati sama kategooriliselt, ilma erandtingimusteta, s, o, ka siis,

kui see alkoholne jook ei ole. Teine asi on muidugi viljajoogiga, mida üldse käärima pole pandud.

5. Oleme näinud täieliku eeskuju tähtsust aktiivse ja passiivse (ainult eeskuju) otsekohese karskustöö juures ja oleme jõudnud kõige laiaulatuslikuma tegevusmooduseni, mis on otsekohese karskustöö üheks sihtjaamaks. See on üldine keeluseadus. Üksik isik enamasti ei jõua hoiduda sellest, mis temale hiljem saab hukutajaks. On nõrku iseloomu eriti lihtrahva seas, kel vähe tahtekindlust. Nõrgema enamuse huvides on tarvilik alkoholimüük joomiseks ära keelata seadusandlikul teel, aidates üksikisikuid seisukorrani, milleni nad iseisvalt ei jõua. Keeluseadus on prof. Fischer'i järele parim inimsoo alkoholorjusest vabastaja, eriline joomise, haiguste, enneaegse surma, vaesuse ja kuritegevuse vastu kaitsja. „Isikuvabaduse piiramine“ selle abil annab meile tõsise vabaduse, täielise iseseisvuse ning on samuti õigustatud kui sunduslik rõugepanek ja muud kaitseabinõud külgehakkavate haiguste vastu, nagu koolikohustus, ehitusnõuded ja määrused liiakasuvõtmise kohta. Keeluseadus vabastab meid halbade kommete orjusest, kõrtside avalikust mõjust ja viib meid vastu kõrgele kultuurile. Ühtlasi kaitseb ta inimest alkoholikapitali kurnava mõju vastu. Ükski rahvas ei saa kunagi enne tõsiselt vabaks, kui ta ei ole vabanenud alkoholorjusest, mis igakülgsest piirab ja vähendab inimeste võimisi. Keeluseaduse läbiviimine saab võimalikuks ainult siis, kui meil võimalikult palju kasvab täiskarskeid kodanikke. Ilma enamuse tahteta jääksid keeluseaduse tulemused poolikuks.

Vaatluse lõpetame Foerster'i sõnadega: „Õige

vabadus, nagu iga suur asi, saabub ainult heroilisest võitlusest, ja tõusva elu sümboliks pole mõnujahi haldamine, vaid ohver.“

Kokkuvõttes leiaksime, et karske isiku kujundamisel on kategoorilise ehk absoluutse keeldumise nõue tarvilik järgmistel põhjustel:

1) et ei oleks isikul vahesammu joomisele,

2) et karsklane kui kõlbline isik ei aitaks kaasa teiste langemiseks,

3) lugupidamisest oma isiku ja ilmavaate vastu,

4) suitsetamise suhtes oma põhimõtte ja tegeliku eluviisi ühtluse pärast ja

5) et täielik hoidumine pahedest on parem kui nende osaline harrastamine ja et aeg nõuab isiku väärtuse tõusu.

Karskustöö ühiskondlikul arendamisel näeksime kategoorilisel nõudel järgmisi põhjendusi:

1) Eeskuju kui kõige tähtsam osa karskustööst pääseb maksvusele, kui see on täielik. Passiivne karskustöö avaldub kõige ilmekamalt väikeste asjade juures. Aktiivse karskustöö juures on täielik eeskuju enesestmõistetav eeltingimus.

2) Eeskuju peab olema kestev. Juhuslik eksimus võib tehtud töö kergesti hävitada.

3) Kategoorilise keelu laiendamisega ka suitsetamise kohta on karskustöö alust kindlustatud.

4) Karskustöö huvides on eriti aktiivsel karsklasel soovitatav keelduda ka koduõllest alati, ilma erandtingimusteta, s. o. ka siis, kui see alkoholne jook ei ole.

5) Alkoholijoomise tingimuste kõrvaldamine seadusandlikul teel saab võimalikuks täiskarskete kodanikkude tahtel ja garanteerib ühtlasi suurte rahvahulkade peaaegu täieliku karskuse, välja arvatud harilikult vähem arv teadlikult keeluseadusest üleastujaid.

Karskuseisukoha suhe üldilmavaatele.

Täienduseks „Kategorilise karskuse põhjendusele“ puudutan lühidalt selle nõude asendit inimese üldilmavaates.

„Karskuseisukoht ei moodusta enesest mingit eri ilmavaadet. Ta on iga elujaatava ilmavaate põhitoon. Karskuseisukoht on terve elusuhtumise lahutamatu osa... Jaatame elu — tunnustame karskuse nõuet, asume vastaseisukohale — ütleme ei.“¹⁾ Kolmandat seisukohta ei saa olla, s. o. jaatada elu ja eitada karskuse nõuet. Kui seda tegelikult palju esineb, siis on see nähe täiesti ebakooskõlaline inimese üldilmavaatega, millelt ometi nõuame harmooniat.

On ette heidetud, karsklased pidavat endid teistest paremaks, kuna nad seda ei olevat. Teatavas mõttes võivad etteheited olla õigustatud ja üksikutel juhtudel võivad süüdistused olla ka reaalsel alustel. Nimelt karskuseisukoht (narkootiliste ainete suhtes) ainuüksi ei määra veel inimese tervet ilmavaadet ega tervet isiku väärtust.

Võtame näiteks äärmisel korral juhu, kus inimene, ütleme, kümnest tähtsamast eluvaate küsimusest selles ühes küsimuses asub positiivsel jalal ja üheksas muus küsimuses asub puht-indi-

1) G. Laja, „Miks olen karske?“ lk. 53.

vidualistlikul, ühiskonna suhtes negatiivsel vaatekohal, (on näit. valmis igasugu majanduslikule ja kõlblisele sotsiaalsele ülekohtule), ja seal kõrval on teine isik karskusküsimuses eitaval, kõigis muudes küsimustes aga positiivsel seisukohal, siis viimase kui ühiskonnaliikme üldväärtus on muidugi suurem. See oleks aga äärmine võimalus, peaaegu võimatu järjekindlusetus.

Aga kui me võtame ainult karskuseisukoha, siis selles punktis, selles ilmavaate joones ja sest olenevas eluviisis on karsklane alati parem alkoholi pooldajast ja tarvitajast, kuna ühel pool on ses küsimuses ühiskondliku vastutustunde jaatamine, teisel pool selle eitamine nii eluvaates kui tegelikus elus. Ja kui karskuseisukohal asuja ei peaks oma vaadet paremaks, siis ta seda ka ei kannaks. Samuti peab ennast karsklasest paremaks parajuslane, muidu ta parajust ei harrastaks. Kui viimane seda ei tee mainitud motiivil, (mida ma ka usun), siis harrastab ta alkoholi ainult sellepärast, et ei taha lasta kategoorilisel keeldumisel segada enda „vaimlist laiskust ja naudingumõnu“.

Aga palju enam: Kui inimene niivõrt raskes küsimuses, kui see parajuslasele tundub alkoholist keeldumine, asub kategoorilisel seisukohal, siis on täiesti loomulik, et ta ka muudes ja palju üldisemalt maksvates vaadetes asub positiivsel jalal. Ja mitte ainult loomulik, vaid karsklase üldilmavaade peab moodustama kõlblise isiku ja tema tõekspidamised peavad moodustama terviku. Ideaaliks pole mitte ainult ühe pahe eitamine (narkootilised ained), vaid üldise sotsiaalse heaoleku poole püüdmine.

Kui nüüd karsklane ühes küsimuses kõigile teatavalt tahab olla parem ümbrusest, siis on

ka loomulik, et tema juures vastasrinna poolt muudes joontes puudusi otsitakse, et oma südametunnistusele tasakaalu leida, ja vahel ka leitakse, kuna neid pealegi nii meeldivalt tahetakse näha kümnekordses suuruses.

Teiselt poolt on täiesti imelik, kui räägitakse kultuuri arenemisest, rahvuslikust vaimust, kasvatuses ja haridustööst, rahva ja riigi tulevikust ja igasugustest kohustustest ja seejuures eitatakse rahva tulevikule nii tähtsat ja esmajärguliselt vajalikku karskusnõuet. Positiivse isiku elusuhtumine peab viima tema kandjat kõrgema inimsuse poole. Ilma selle põhitoonita viib haridus meid ummikusse. Juba enam kui kahekümne aasta eest ütles V. Reiman: „Kõigist vaenlastest, kes rahvatõul üdi kontidest, mõistuse pääst ja tahtmise rinnust välja imevad, on alkohol kõige õelam. Niikaua kui teda vabalt lubatakse talitada, jäävad kõik teised abinõud, rahvatõugu tervehoidmise, rammusa toidu, laheda elumaja ja kõrgema hariduse varal parandada, ilma loodetud tagajärgedeta. Varem ei ole suurt midagi ära teha, kuni alkohol rahva elamisest ja olemisest täiesti pole välja heidetud. Enne kuivatage soo ära, siis alles saate viljakat põldu. Meile jääb valida karske hariduse või niiske surma vahel.“ Umbes samal ajal sõnastas Leeni Ploompuu oma poeetilise lause: „Karskusvõitlus ei tähenda meie silmis ainult viinaviletsakese vihkamist, vaid see on võitlus tooruse ja inetuse, mustuse ja pimeduse vastu, see on püüd alt üles tõusta, see on võitlus inimese õnne pärast.“ Ometi kuni seniajani pole tahetud aru saada alkoholismi kindlat sidevust meie kultuuri saatusega. Meie tegelik rahvuslik vaim oma sageli kilbile tõstetud alkoholismiga on haige ja pime.

Niisama tundub kurioosumina, kui paljud sotsialistid, kelle üldiseks ja peamiseks juhtsõnaks on sotsiaalse viletsuse vastu võitlemine, ei eita nii teorias kui praktikas kõigile kihtidele kõige suuremat ühiskonna vaenlast, alkoholisti. Prof. Voionmaa'gi nimetab, et sotsialism kui niisugune ei kaitse veel inimest alkoholi tarvitamise võimaluse eest, vaid seda garanteeriks alles sotsialistliku ühiskonna meelsus. Sotsialismi juhtiva ideoloogia seisukohalt on aga samuti ja veel enam paratamatu kategoorilise karskusnõude tunnustamine. „On vilets karsklane, kes ei näe ka alkoholismis sotsiaalseid põhjusi ega püüa neid parandada. Aga vähemalt sama tühine poseerija tundub küll ka see, kes nimetab end sotsiaalseks või isegi sotsialistiks ja ometi kas või paljalt oma sümpaatiaga toetab alkoholisti, mis ekspluateerib meid rohkem kui vist kõik meie kapitalistid kokku. Ja praegu toetab alkoholisti igaüks, kes ei ole tema vastu kategooriliselt.“ (A. Anni, Dünamis).

Ajalooliselt võttes on seni suurematki ülesehitavat tööd tehtud tegijate arvu järele peamiselt parajuslaste poolt ja tehakse praegugi, arvesse võttes, et neil on võib-olla enam kui sajakordne ülekaal, isegi haritlaskonnas. Kuid nad pole teinud seda sellepärast, et nad on parajuslased, vaid et neil on nii palju jõudu sellest üle jäänud. Kui palju enam oleksid nad võinud teha oma jõudu alkoholile ohverdamata! Meie suurimad rahvajuhid (näit. Kreutzvald, Villem Reiman, Jaan Tõnisson ja Peeter Põld) on olnud ikka täiskarsklased. Kuid kõik näilikul kodumaa- ja rahvaarmastuse põhimõttel teotsemine on poolik, on ebaloomulik ja ebalogiline, kui seejuures pigistatakse silmad kinni alkoholisti kui ääretu pahe ees ja koguni edendatakse seda. Eba-

loogiline ja ebaloomulik: Ühe käega ehitatakse, teisega kisutakse seesama maha!

Ideaaliks jääb: Kõik senised voorused ja kultuuripüüded, mis on maksmas meie positiivsuunalises haritlaskonnas, pluss kateooriline karskusnõue. Siis saame palju täielikuma kultuurtahtelise üldilmavaate.

loogiline ja ebaloomulik. Ühe käega ehitatakse teisega kindlaks seaduslikkus!

Ideaaliks jääb: Kõik senised väärtused ja kultuuripüüded, mis on maksimas meie positiivsuunalises hariduskonnas, pluss kate-
goriline karskusaadne. Siis saame palju täielikuma kultuurilistliku
üldilmavaate.

2

THE END

A-6987

Hind 25 senti.